

Forfatter: Falster, Christian

Titel: Udrag fra LÆRDOMS LYSTGAARD ELLER ADSKILLIGE DISCURSER FØRSTE PART

Citation: Falster, Christian: "Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor", i Falster, Christian: *Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor*, udg. af JØRGEN OLRİK , 1919-20, s. 95. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-falster01-shoot-idm140591134891008/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Lærdoms Lystgaard eller Adskillige Discursor

andre^k). Hertil komme fremdeles Vidnesbyrd af de navnkundigste Skribentere fra Oldtiden, hvilke ligeledes have anset Hørelsen for fornemmere end Synet, for Exempel af *Strabo*, hvis Ord ere disse: *Hvo der paastaar, at de alene vide noget, som have deres Syn, regner ej med Hørelsens Hjælp til at dømme, hvilken med Hensyn til at berede Kundskab er langt nyttigere end Synet*^l. Item af *Lactantio*, Om den falske Visdom: *Ikke sandt? Der ligger mere Magt paa Ørene end paa Øjnene; thi baade Lærdom og Kundskab kan nemmes med Ørene alene, men ikke med Øjnene alene*^m. Ydermere af *Aristoteles* i Skriftet om Sansning og det sanselige, efter Franc. Vatabli Fortolkning: *Hørelsen bidrager i det ydre meget til at forhverve Visdom og Klogskab; thi Talen, naar den er hørlig, er Lærdommens Aarsag, ikke i sig selv, men ved sin ydre Egenkab. Den bestaar nemlig af Ord, og de enkelte Ord ere Tegn paa visse Vidskaber. For den Sags Skyld ere af dem, som allerede lige fra Fødselen ere berøvede begge disse Sanser (Hørelsen og Synet), de som ere blinde, visere og klogere end de som ere stumme og døve*ⁿ.

XXII

AFHANDLING OM AFHOLDELSE AF ET CHRISTENT-JØDISK KIRKE-MODE^a.

JEG mindes, at jeg for ikke ret lang Tid siden sad hjemme hos mig selv sammen med flere Venner, da en Betler, som gav sig ud for omvendt

Jøde^b) (jeg veed ikke om det var Løgn), kommer hen til mig, rækker mig en paa Tysk skreven Memorial mod Jøderne og, som denne Art af Tiggere har for Skik, beder om Penge. Jeg vendte mig til mine Venner og modtog ham med disse Ord: »Se, Mennesket er blevet som en af os»^c). Ved at høre disse Ord sagde den forhenværende Jøde: »Hos Moses ligger der stor Magt paa dette Ord til overfor mine Forfædre at bevise de guddommelige Personers Flerhed; thi Tale-Maaden er af delende Art; men en Delen kan kun finde Sted iblandt flere.« Dernæst kastede jeg et Blik i Mandens Bog, paa hvis forreste Side han havde anbragt tre Jodim^d), og spurgte ham med skrømtet Uvidenhed, hvad denne Figur ', har at betyde? Dertil svarede han: »De gamle Jøder have med disse tre Bogstaver, som betegne *Jehova* Navn^e), villet aftegne Treenighedens Mysterium. Et trofast Vidne i denne Sag (for ej at tale om Rabbinerens Vidnesbyrd og haandskrevne Skrifter) har jeg nylig sét i en højst navnkundig Mands Bibliothek, nemlig en gammel Bibel af den første Bomborgiske Edition^f), i hvilken *Jehova* Navn altid udtrykkes med tre Jodim, hvilket saare ilde baade af Jøder og Christne i de senere Udgaver er forandret.« Omsider lod jeg Manden fare efter at have givet ham hans Betaling. — Da han var gaaet, gav en af Gæsterne sig til at skælde paa mig og alle andre som lade sig foresnakke af slige vindesyge Landløbere. Ham gav jeg venlig samme Svar som forud den Philosophus *Musonius*, hvilken, da hans

Venner modsatte sig, at han gav en Skælm Penge til Brød, svarede: *Lader os give ham nogle Penge, hvordan han end er, ikke for hans, men for vor egen Menneskeligheds Skyld*⁵⁾. Siden var der en anden af Vennerne, en ren og retskaffen Mand, som for Alvor beklagede, at ikkun saa faa og mestendels ringe og fattige Jøder, som tykkes at holde deres Religion fal, gaa over til vor Gudsdyrkelse, og sagde: »Gid den Dag maa komme, da det tilbageværende Jødefolk efter *Dækkets Borttagelse*⁶⁾ maa klarlig med os se Lovens og Prophetiernes Opfyldelse; da det bøjer de haarde Nakker og Pander og aflader med at tale ilde om Menneskeslægstens Frelser; da begge Kirker vokse sammen til eet Samfund.« Dertil svarede den anden nok saa fripostig, at vi have aldeles intet Haab om Enighed tilovers for Jøderne, fordi *deres Sind er forhærdet*⁷⁾, fordi deres Øjne ved GUDs retfærdige Dom ere saa at sige udstukne, saa at de aldrig kunne se hvad der er sort og hvad der er hvidt. Da dette tyktes mig noget haardt sagt, indføjede jeg min Mening i følgende Ord efter først at have bedt om Forlov: »Jeg mindes,« sagde jeg, »at jeg hos *Nicephorum*⁸⁾ har læst følgende liden Fortælling: *Jøderne overlægge med hverandre Kejsersens, Constantini, Omvendelse og tilskynde hans Moder, Helenam, til at skrive sin Søn til og formane ham, at han vel havde gjort Ret i at forlade Afgudsbilledernes Dyrkelse, men Uret i at antage Nazarenernes nye Tro. Hun gjorde saa. Men da Constantinus fik sin Moders Brev, tilskrev han hende et sømmeligt Svær derpaa og stævnedes nogle af Jøderne til Rom, paa det*

de kunde holde indbyrdes Samtaler med de Christnes Præster, og hvilken end af Parterne der tyktes at fremføre det bedste, skulde den anden Part ufravigeligt holde sig det efterretteligt. Alt var det fjerde Gang, at Forsamlingen paa Constantini Foranstaltning og Vejledning holdt Møde i Byen Rom, ved hvilket fire og tyve af de romerske Biskopper vare tilstede, men af Jøderne hundrede og tyve Præster, iblandt hvilke tolv gik forud for de øvrige. I Forsamlingen og Forhandlingen førte Sylvester⁹⁾ Forsædet. Tilstede ved den vare ogsaa Kejseren selv og hans Moder Helena, hvilke opmærksomt og agtpaaagivende paahørte begge Parter. Men da den højhelige Sylvester i Veltalenheds Magt mangefold overgik hine, saa at hine udvalgte Jøder i stor Forundring hørte paa ham, maabendt, med aaben Mund, altererede over hans Svares mægtige Overtalelseskraft — faldt de ham alle for Fode, aflagde deres Gudstjeneste, og dømte det samme om Religionen som Sylvester, saa at de som vare komne i den Hensigt at fange andre, selv bleve fangne. — Hvad om vor Tid efterfulgte dette Exemplum og lod de Stridigheder fare, som yppes saa uregérlig paa det evangeliske Thing, ja aflagde de Fjendskaber, af hvilke vore Secter saa ugudeligt ere optændte? Hvad om ifølge offentlig Bemyndigelse jødiske Præster og christne Theologer, der ere synderlig lærde i de hebraiske Skrifter (de græske eller latinske holdes af hine i Foragt, og de ænse lidet Beviser, som ej ere hentede fra den hebraiske Kilde, overbeviste om, at de kunne forvirre de lærdeste Doctores i den christne Kirke), sattes paa Prædikestolen imod hverandre?¹⁰⁾ Jeg for min Del tvivler sandelig ej om at Jødernes

skræbelige Sag vil Dag for Dag vige Marken for vor uovervindelige Sandhed, saa at de allerfleste af disse, hjulpe af den Helligaands Naade, atter ville komme til sundere Fornuft og forstaa hin Ulykke, hvormed den jødiske Efterslægts Hoveder endnu tynges af hint Forfædrenes skammelige Raab: *Hans Blod komme over os og vore Børn!* «^{m)} — Omsider, for ej at lade min Mening staa uforfægtet, hentede jeg ud af mit Bibliothèque den Indvielsestale som var holdt af den berømmelige Mand *Eberhardo Anselmanno*, fordm offentlig Læremester i alle Videnskaber ved Latinskolen i Hamborg, og oplæste af den disse Ord for Vennerneⁿ⁾: »For henvend tyve Uger siden kom en vis blandt Portugiserne højst navakundig Rabbi, *Cohen de Lara*, hændelsesvis, ved Guds Beskikkelse, i Herr *Edzardi* Hus til Stede ved Undervisning af Jøder, hvorved Herr Edzardus oplæste for ham ud af en gammel Bog, den jerusalemiske Thalmud^{o)}, visse Ord som staa paa Blad 5, 1. Columnne, Linie 18, hvor det hedder: *Se Helligdommens Hus er lagt øde*, og lige efter tilføjes disse Ord: *Thi se, Kongen Messias er fød*; da, siger jeg, blev *Cohen de Lara*, uagtet han ellers var særdeles halsstarrig, dog nødte af Sandheden og tilstod aabenbarligt, skønt mod sin Vilje, at han ej kunde svare til disse Ting. Og nu ganske nylig hændte det, at Herr Edzardus besøgte den nævnte Rabbiner to Dage før end han døde; og da Herr Edzardus her i henvend tredive portugisiske Jøders Nærværelse forklarede Maaden af vor Retfærdiggørelse for Gud og andre højvigtige Sager

hørende til den christne Tro, lyttede hine, efter at de fra Begyndelsen med mig som Tolk havde antegnet adskilligt paa Portugisisk, endnu i to og en halv stive Klokketimer saa opmærksomt efter hvad Herr Edzardus fremsatte for dem, og teede sig saa sagtomt og venligt, at jeg henreves til den største Forundring og ej var i Tvivl om, at hvis en saadan Forhandling med Jøderne, tilmed ved offentlig Bemyndigelse, oftere beskikkedes, vilde mange flere ved den Helligaands Naade blive omvendte. Hvilket jeg kan bevise ved det kraftigste Exemplo af en portugisisk Jøde, *Jacobo Messie*, hvis Hjærte ved bemeldte Forhandling var blevet saa gennemtrængt af GUDs Ord, at han ej længe efter gav sig i Lære hos Herr Edzardum. « — Efter at have oplæst dette, mindede jeg om den Lovtale over den i det Hebraiske højlærde *Paulum Fagium*, med hvilken Jøden *Elias Levita* har hædret ham i Fortalen til Tisbus: *Fra Moses Amrams Søn lige til Moses Maimonides er ikke opstaaet nogen saadan Moses; fra Paulo af Tarsus lige til Paulum Fagium er ikke opstaaet nogen saadan Paulus*^{p)}. En saadan Fagius ønskede jeg at der i vore Dage gaves i en eller anden christen Theologo.